

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BBC

Dünya Raporu

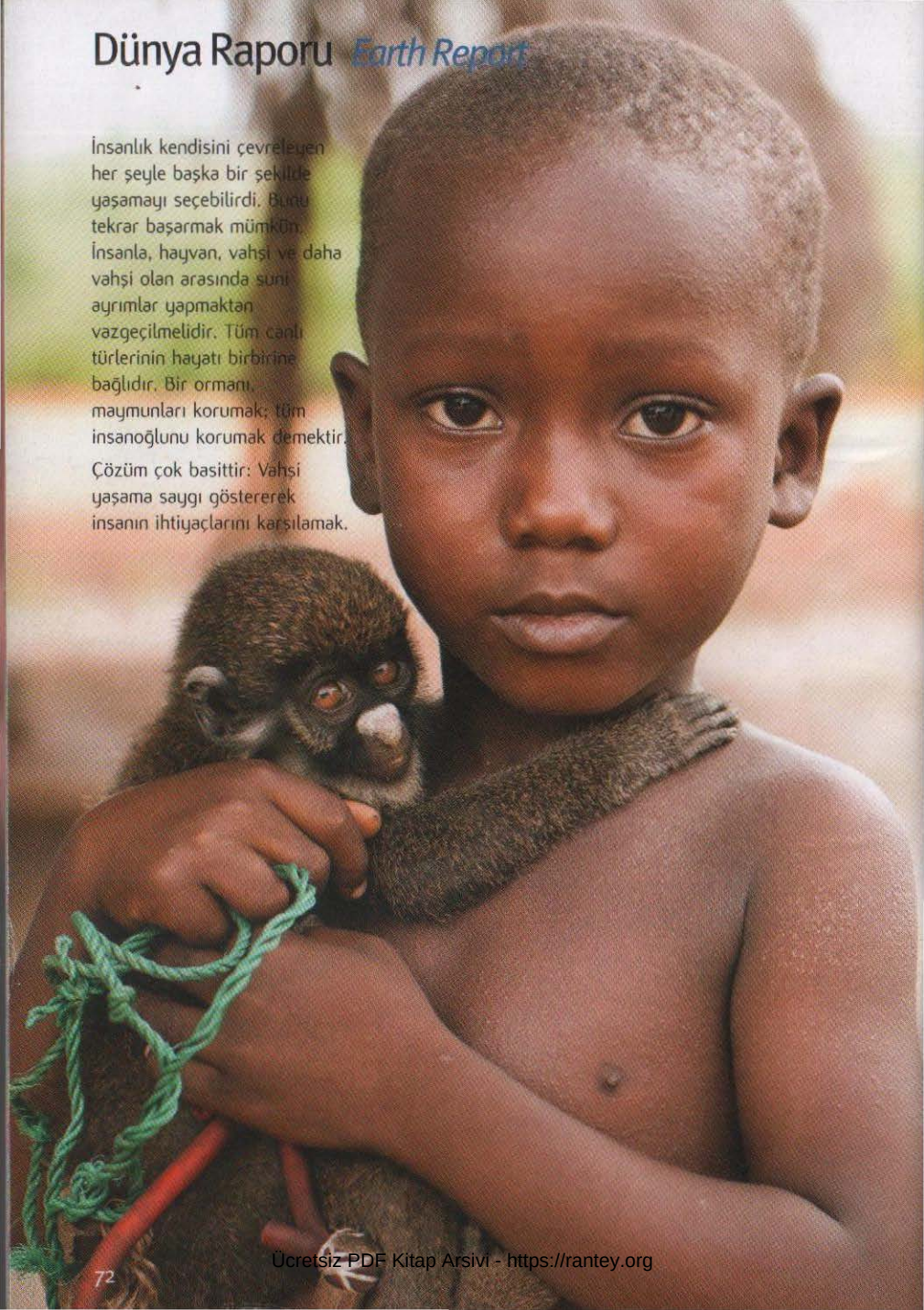
Earth Report

Direnış

Dünya Raporu *Earth Report*

İnsanlık kendisini çevreleyen her şeyle başka bir şekilde yaşamayı seçebilirdi. Bunu tekrar başarmak mümkün. İnsanla, hayvan, vahşi ve daha vahşi olan arasında suni ayrımlar yapmaktan vazgeçilmelidir. Tüm canlı türlerinin hayatı birbirine bağlıdır. Bir ormanı, maymunları korumak; tüm insanoğlunu korumak demektir. Çözüm çok basittir: Vahşi yaşama saygı göstererek insanın ihtiyaçlarını karşılamak.

BBC

Dünya Raporu

Earth Report

Direnış

Genel Yönetmen: Bülent ÖZÜKAN
Genel Müdür: Nilgün ÖZÜKAN
Genel Sanat Yönetmeni: Murat ÖNEŞ

Editör: Deniz KARAKAŞ

Tasarım: İbrahim C. YILGAZ
Grafik: Ümit VURGUN, Elif GÜMRÜK

Katkıda Bulunanlar: Begüm GÜNERİ, Hazan KOLTUK

Dış İlişkiler: Mısra Öncel ERKAYA

© 2011 Boyut Yayıncılık ve Tic. A.Ş.

YAYINLAYAN

BOYUT

Koza Plaza A Blok K: 26 Tekstilcent 34235
Esenler / İstanbul
Tel: +90 212 413 33 33 / Fax: +90 212 413 33 34

BASKI

Boyut Matbaacılık A.Ş.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sitesi, 1. Cadde No:115 34204
Bağcılar / İstanbul, Turkey

Kültür Ürünleri Danışma Hattı
444 53 53

Boyut ürünlerini edinmek için yukarıdaki
telefon numarasından gönderim ücreti
ödemeden sipariş verebilirsiniz.

www.boyutstore.com

e-mail: info@boyut.com.tr

Bu Kitap Hakkında

Dünya insanoğluna ait değil, insanoğlu dünyaya aittir. Dünya Raporu serisinin bu kitabında, dünyadaki ağırlığımızın ne kadar fazla olduğu, ulaşımımızı sağlamak, kendimizi beslemek, atıklarımızı yönetmek ve ısınmak için neden doğayla yeni bir sözleşme yapmamız gerektiği anlatılıyor.

Son 30 yılda yeryüzündeki kaynakların yüzde 30'u yitirilmiştir. İnsan nüfusu giderek artıyor.

Bir insan ömrü sayılabilecek bir zaman diliminde, bütün insanlık tarihindekinden çok daha hızlı biçimde gezegenimize zarar verdik.

İşte bu kitapta, insan eliyle verilen bu zararın telafisi olup olmadığı araştırılıyor.

Peru'da yok olan Amazon ormanları; kitabın önemli bir bölümünü oluştururken, insanları ve hayvanları kurtarmak için savaşın devam edeceğini ve yükselen umutlara şahit olacaksınız.

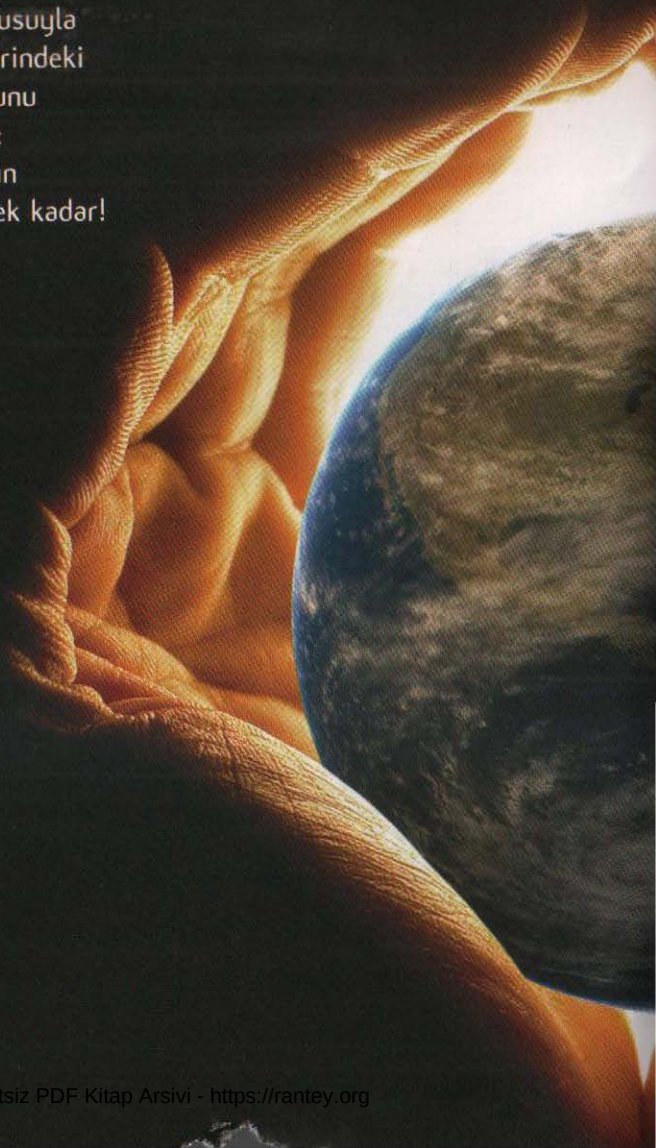
Amazonlar'ın gaspı şu anda devam ediyor ve her geçen gün de hızlanarak sürüyor. Kitapta ayrıca; Yellowstone'un ev sahipliği yaptığı türler ile, doğayla yeni bir sözleşme yapmamız gerektiği de anlatılıyor.

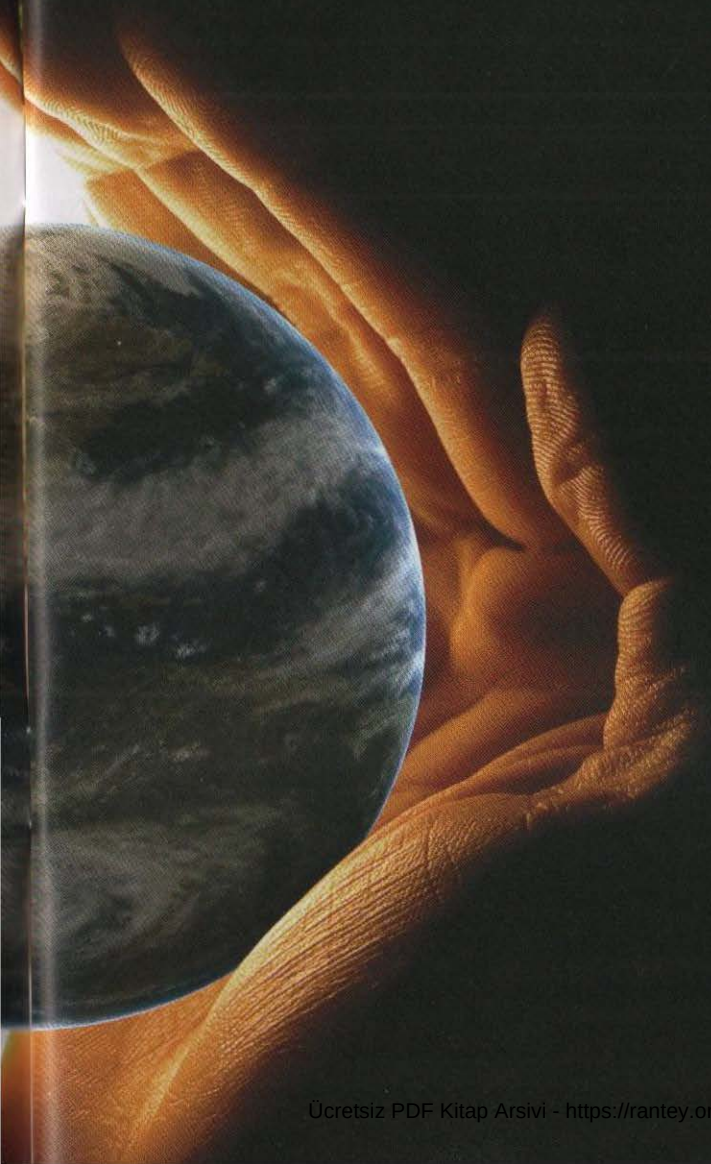
İçindekiler

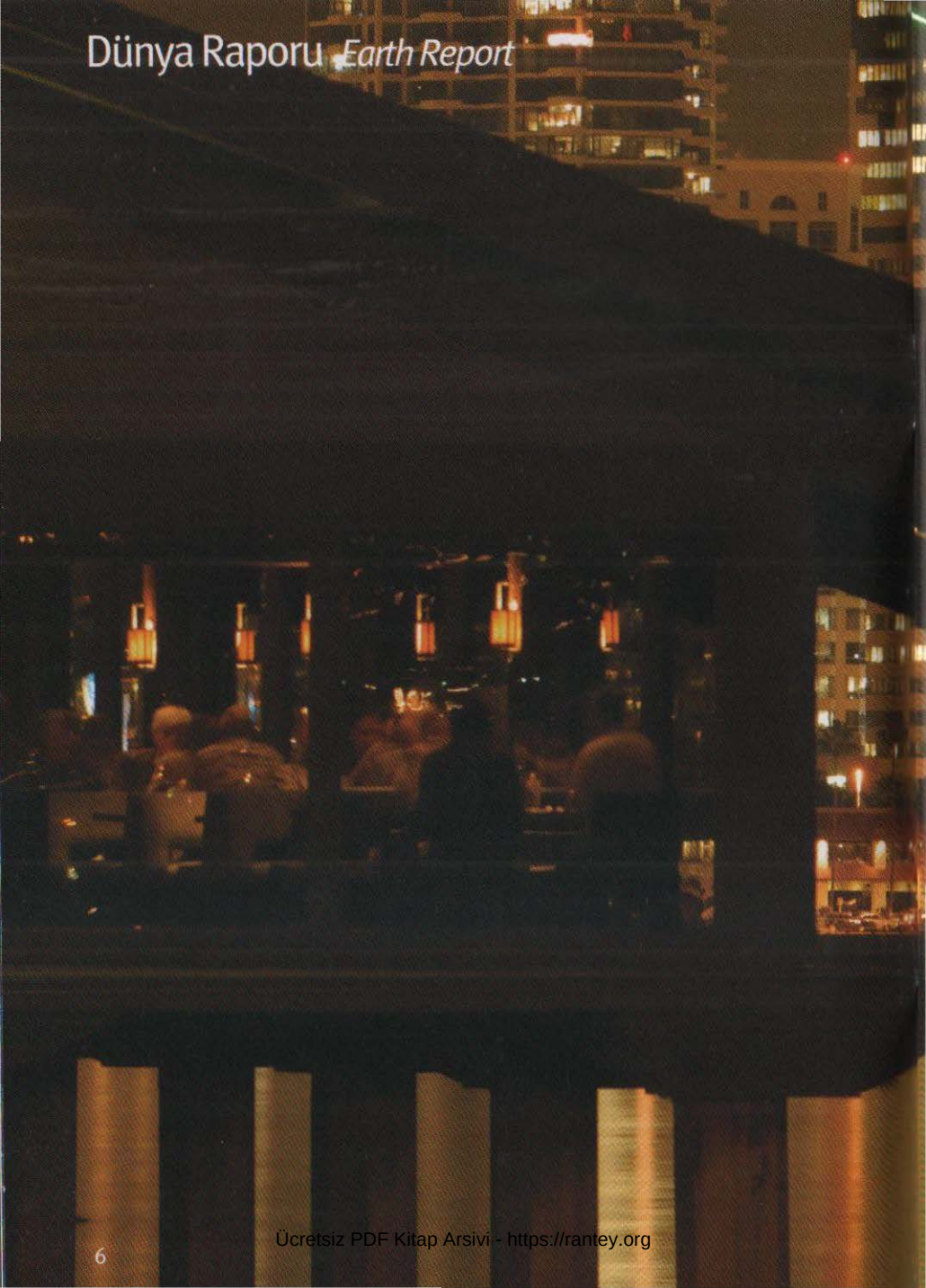
İNSAN VE ENERJİ	4
Değişebilecek miyiz?	7
Enerji Kullanımı	9
BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK CENNETİ: YELLOWSTONE	13
Dünya Mirası	15
Deprem Gölü	16
Kavakları Kurtarmak	19
En Geniş Ekosistem	20
BİZONLAR	22
Yalnızca İki Türün Nesli Devam Ediyor	22
Yellowstone Bizonları	25
KURTLAR	28
Sosyal Yırtıcılar	28
Genetik Tıkanma	32
Kurtlar Bilinçli Şekilde Yok Edildi	33
Kurtlarla Savaş	34
BOZ AYILAR	36
Etobur mu Otobur mu?	36
Ekosistemle İlişkileri	37
Yırtıcılar ve Boz Ayılar	38
KANADA GEYİKLERİ	40
Yerel Türleri Tehdit Edebilirler	40
Üreme Dönemleri	43
Avlanan Ruhani Güçler	44
Tehlikedeki Türler	48
Neden İzin Veriyoruz?	49
Daha İyi Yaşama İsteği	50
50 MİLYON YAŞINDAKİ AMAZONLAR	52
Eşsiz Biyoçeşitlilik	54
Tartışılan Tehditler	55
Peru Amazonları	56
Toprak da Yok Oluyor	59

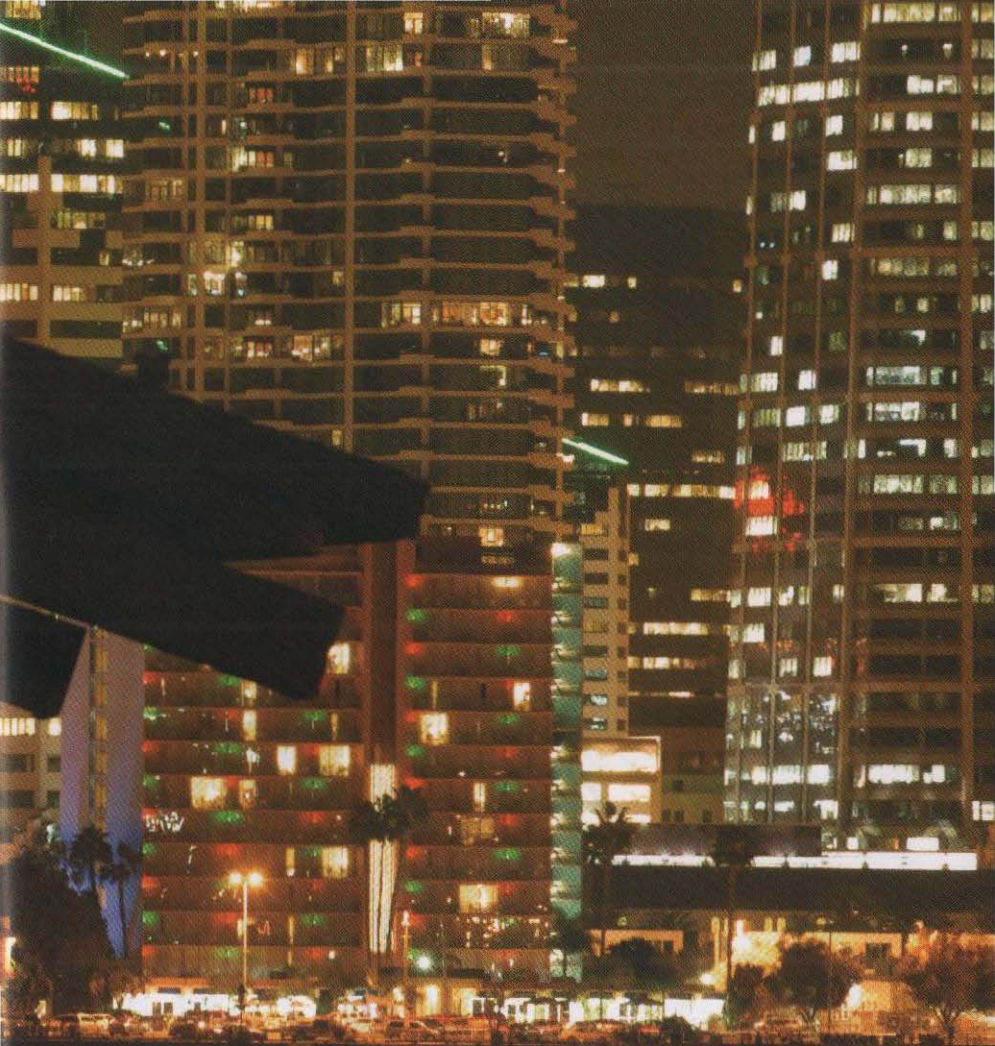
İNSAN VE ENERJİ

Durmadan artan nüfusuyla
“insan”ın dünya üzerindeki
ağırlığının ne olduğunu
bilmek ister misiniz:
Gezegendeki yaşamın
işleyişini değiştirecek kadar!

Değişebilecek miyiz?

Bugün dünya üzerinde 6 buçuk milyar insan yaşamaktadır. İnsanın yaklaşık üçte birinin, dünyadaki denge üzerinde ciddi bir ağırlığı var. Geri kalanlar, yani yoksullar ise tek bir şeyin rüyasını görmektedir: Onlar gibi yaşamak ve tüketmek. Bununla birlikte yaşam tarzımız ne iyi ne de sonsuzdur. Sadece dünyanın kaynaklarını tamamen yok ediyoruz, hepsi bu.

Bugün çocuklarımızın, en azından bizim gibi yaşamalarını istiyorsak, doğru soruyu sormamız gerekmektedir. Yaşam tarzımızı değiştirebilecek miyiz? İnsanın dünya üzerindeki ağırlığı nedir?

18. yüzyılın başlarında, yeryüzündeki insan nüfusu yaklaşık 650 milyondur. Bugün ise altı buçuk milyar. Gezegendeki insan sayısı o günlere göre on kat daha fazla. Rüzgar enerjisi, hayvan enerjisi, insan enerjisi, doğanın doğal randımanı ve şimdi de kömür, petrol, gaz ile topraktaki enerjiyi eritmeye başlıyoruz.

Enerji Kullanımı

Enerji tüketimindeki büyüme, endişeleri de beraberinde getiriyor. Petrol ve doğalgaz kaynaklarının maksimum 50 yıl kadar bir süre daha ihtiyacı karşılayacağı hesaplansa da, sonrasında dünya çapında bir tükenme sürecine girileceği öngörülmektedir.

Söz konusu tükenme tehlikesi, gaz için de geçerlidir. Bu konuda elbette tüketici olarak en büyük rol, yine insanlara düşmektedir. İnsanların karbon içeriği sınırlı bir ekonomiye yönelmesi imkansız değildir. Ancak bu, büyük bir değişim anlamına gelmektedir.

Aşırı enerji kullanımının neden olabileceği en büyük tehlike; dünyadaki yaşamın işleyişini tamamen dengesizleştirmesidir. Verdiğimiz ilk ve en büyük zarar; atmosferin kimyasal bileşimini değiştirmek olmuştur. Ozon tabakasının delinmesi ve sera etkisi iklim değişikliklerine neden olmaktadır.

Topraklarımız da son 50 yıldır ağır metallerle zehirlenmektedir. Bunun yanında kimyasal gübreler, böcek ilaçları ve her türlü kimyasal moleküller birleştğinde zehirlenmenin boyutları ölçülemez hale gelmiştir.

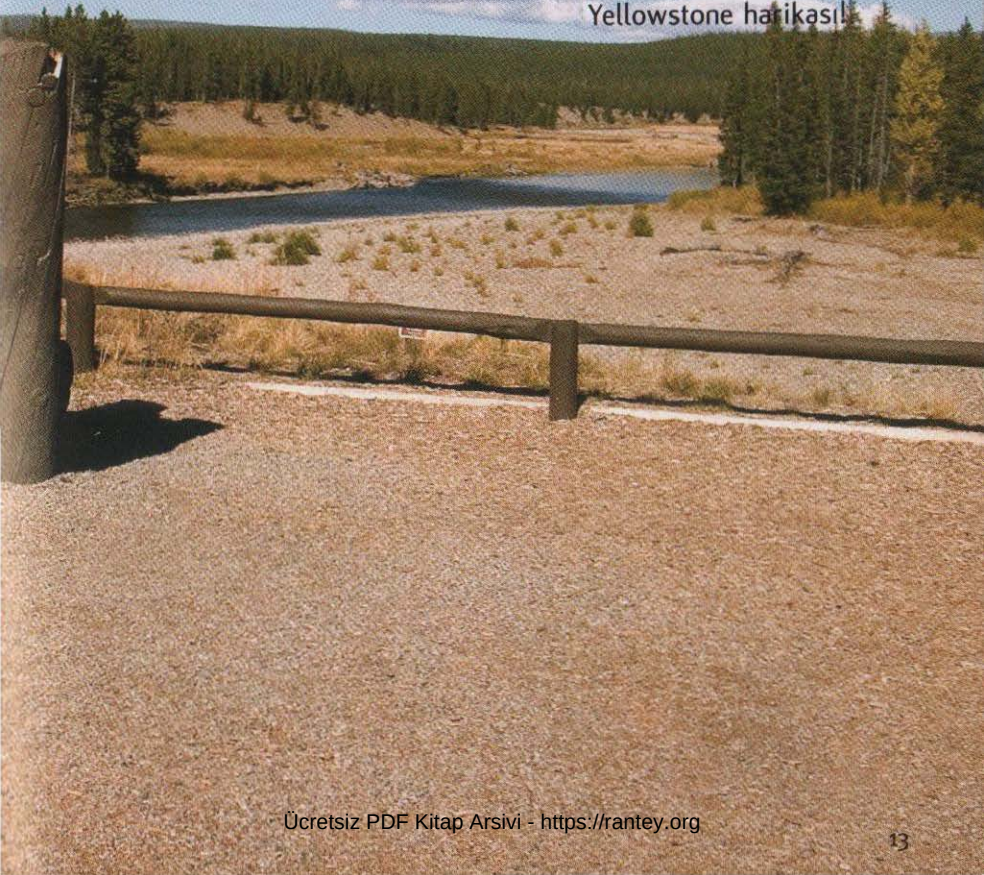
Bilinçli olarak yaptıklarımız ve yapmaya devam ettiklerimizle, bitki ve hayvan türlerinin yüzde 10 ile 30 arasındaki bir bölümünü imha etmiş bulunmaktayız. Sonuç olarak; her kitapta olduğu gibi bir kez daha etrafımızdaki bitki ve hayvanlar olmadan yaşayamayacağımızı ve biyolojik çeşitliliğin içindeki tüm canlı türlerin hayatlarının birbirine bağlı olduğunu hatırlama vakti!

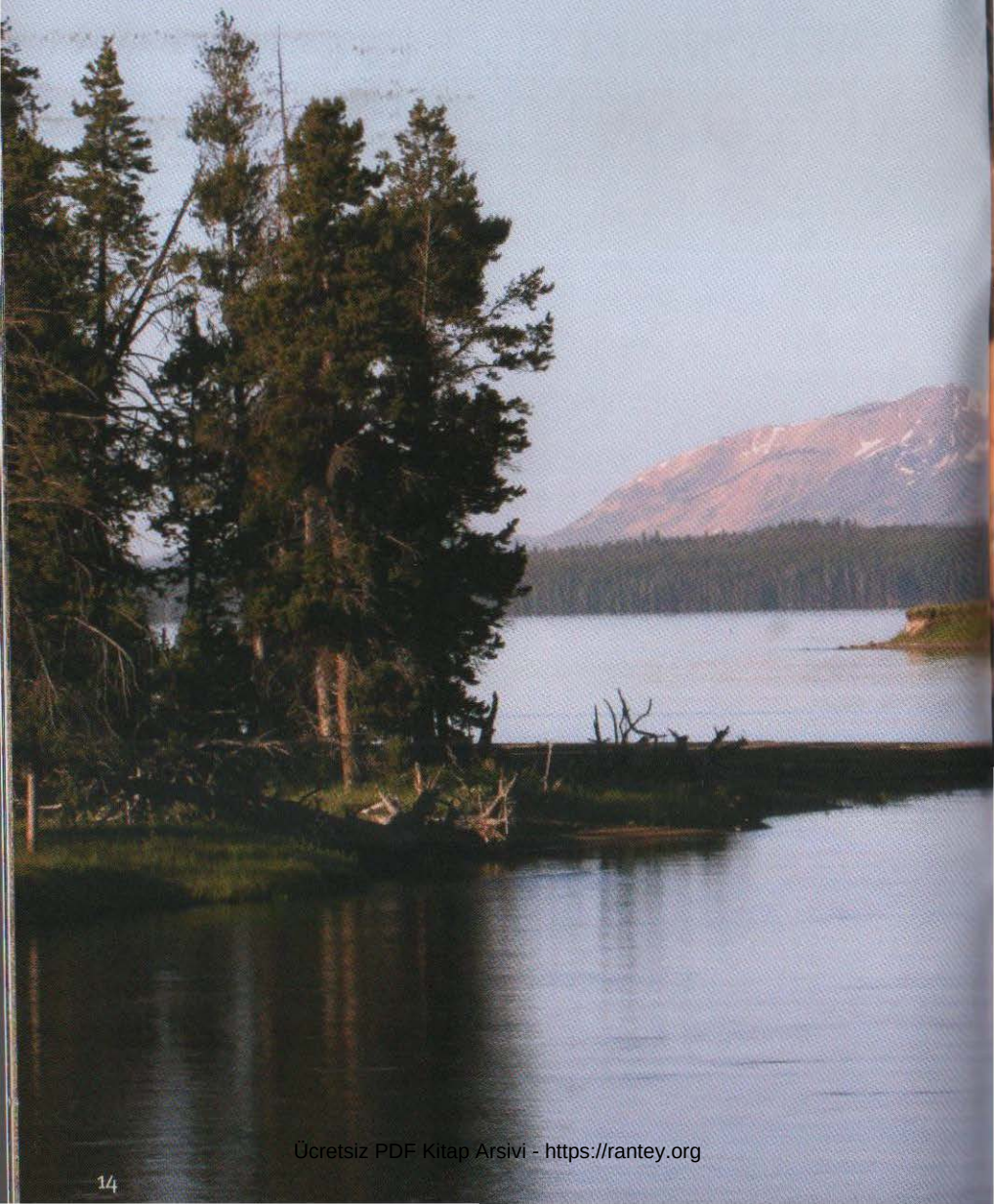
**YELLOWSTONE
NATIONAL
PARK**

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK CENNETİ: YELLOWSTONE

Dünyanın ilk ulusal parkı olan Amerika'daki Yellowstone'u görmek ister misiniz? İşte gayzerleri ve barındırdığı türlerin çeşitliliğiyle bilinen Yellowstone harikası!

Dünya Mirası

Dünya tarihinin ilk ulusal parkı olan Yellowstone, Amerika'nın üç eyaletinin keştiğı bir noktada yer almaktadır. Pek çok açıdan özel olan bu park; 1872 yılında başkan Ulysses S. Grant döneminde, dünyanın ilk ulusal parkı ilan edilmiştir.

Barındırdığı büyük gayzerlerin yanı sıra, kuşlar, balıklar, memeliler ve sürüngenlerin yüzlerce türüne ev sahipliğı yapmaktadır. Dünyadaki sıcak su kaynaklarının yarısı burada bulunur, park 1978'de Dünya Mirası olarak kabul edilmiştir ve neredeyse dokuz bin km²'ye yayılan geniş bir alanı kaplamaktadır.

Deprem Gölü

Yellowstone içindeki en ünlü gayzer; ki bu aynı zamanda dünyada da en bilinen gayzerdir, Old Faithful Gayzeri'dir. Bu doğa harikası parkta her yıl insanlar tarafından hissedilemeyen binlerce küçük deprem meydana gelir.

Yellowstone tarihinde, 6 ve üzerindeki depremler de yer alır. 1959'da parkın kuzey batı sınırı dışında meydana gelen 7.5 ölçeğindeki büyük deprem de bunlardan biridir. Bu deprem, büyük bir toprak kaymasını tetikleyerek Hebgen Gölü'ndeki barajın bir kısmının yıkılmasına sebep olmuştur ve kayan toprakların bu gölü bölmesiyle Deprem Gölü olarak bilinen yeni bir gölü oluşturmuştur.

Yellowstone parkı, 2 bine yakın ağaç türü ve damarlı bitki türünün doğal yaşam alanıdır. Yerel olmayan 200'e yakın tür ise dışarıdan gelen türlerdir.

Biyçeşitliliğin cennetlerinden biri olan Yellowstone'da, tanımlanmış düzinelerce çiçekli bitki yaşar ve bu çiçekler mayıs ile eylül arasında açarlar. Yellowstone Kum Minesi ise sadece Yellowstone'da bulunan, nadir çiçek türlerinden biridir.

Kavakları Kurtarmak

Yellowstone'daki cıralı çam ağacı türleri, Montana'daki parazit istilasının yanı sıra, mantardan da etkilenmiştir. Titrek kavak ve söğüt en yaygın yaprak döken ağaç türleridir. 20. yüzyılın başlarından itibaren kavak sayılarında bir düşüş gözlemlenmekteydi ancak bilim adamları onların otladığı yaşam alanlarını değiştirecek olan kurtları yeniden doğara salabilmek için kavakları kurtarma çalışmaları gerçekleştirdi.

En Geniş Ekosistem

Kuzey ılıman iklim bölgesinde dünyanın en büyük bozulmamış ekosistemi olarak değerlendirilen Yellowstone, yeryüzünde yayılmaya da devam eden geriye kalmış en geniş ekosistemi barındırıyor. Üstelik Yellowstone bölgesinin iklimi ılımandan çok ağaç çizgisi altında kalan bölgelerin sınıflandırıldığı dağ etekleri şartlarına sahiptir ve ulusal parkın etrafındaki ormanlar da el değmemiş bölgeler değildir. Kurtların başarılı bir şekilde yeniden doğaya salındığı bu özel ekosistemde, neredeyse kaşiflerin bu kara parçasına ilk ayak bastığı zamanlarda keşfettiği yerel türlerin hemen hepsine hala rastlamak mümkündür. Yellowstone'da nesilleri tehlike altında olan kurt ve boz ağı da dahil olmak üzere neredeyse 60 memeli türü yaşar. Parkın ev sahipliği yaptığı diğer iri cüsseli memeliler arasında ise dağ keçisi, dağ aslanı, siyah ayı ve bizon yer alıyor.

Yellowstone'un üstünde biyolojik çeşitlilikle ilgili gerçek, tüm çıplaklığıyla görünebilir. Parkta bizon ve aynın dışında kurtlar, vaşaklar, çakallar ve daha pek çok tür barınmaktadır.

Tür çeşitliliği konusundaki bu mükemmel alan, Amerikalılar tarafından korunarak hiçbir zaman yerleşime açılmamıştır. Ancak bugün gezegenin en önemli bölgelerinden biri olan bu ulusal park üzerindeki tür çeşitliliği tehlike altındadır.

Bu tehlikenin en ön sırasında yer alan tür; bizonlardır. 200 yıl önce sayıları 70 milyonu bulan bizon sürülerinden geriye günümüzde sadece üç yüz bin kadar kalmıştır. Durumun en kısa zamanda kontrol altına alınması gerekmektedir.

Barındırdığı türlerin çeşitliliğiyle dünyanın en önemli ulusal parklarından biri olan Yellowstone'un ev sahipliği yaptığı başlıca türleri inceleyelim.

BİZONLAR

Yalnızca İki Türün Nesli Devam Ediyor

Boynuzlular familyasının iri toynaklıları olan bizonlar, bison cinsine ait hayvan türleridir ve dört türünün nesli tükenmiş olan bizonların günümüzde sadece Amerika ve Avrupa bizonu olarak adlandırılan iki türü var olmaya devam etmektedir. Bizonlar, Kuzey Amerika ve Avrupa'daki en büyük kara hayvanlarıdır. İri cüsselerine rağmen otoburlardır ve sürüler halinde gezerler. Nemli ya da kuru toprakta yuvarlanmak ise bizonların tipik davranışları arasındadır.

Genellikle sakin ve barışçıl denebilecek bizonlar, hiçbir sebep yokken aniden herhangi bir şeye saldırabilirler. Bizonların temel besin kaynağı otlardır ancak alçak çalılar da yiyebilirler. Kışın ise karların altında ot aramaya devam ederler. Eğer yeteri kadar ot bulamazlarsa çalı çırpı ve ince dallara yönelirler. İri cüsseleri sebebiyle pek az yırtıcı bizonlara saldırır. Yine de kurt sürüleri bir bizonu devirebilir. Ayrıca tek bir kurdun da bir bizonu avlayabildiği vakalar kaydedilmiştir.

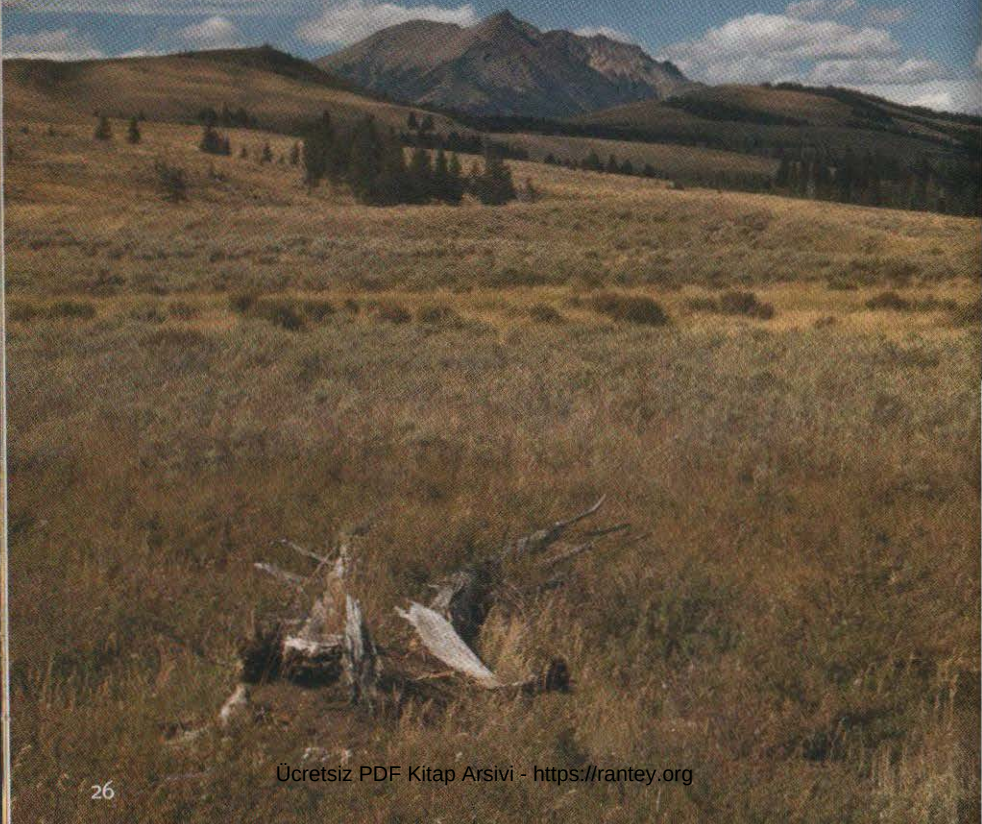

Yellowstone Bizonları

Yellowstone, Kuzey Amerika'daki sayıları bir zamanlar 30-60 milyon arasında olan bizonlar için geriye kalan tek güçlü bölge olarak görölmektedir. Yellowstone'daki bizon sürüsünün Kuzey Amerika'da safskanların özgürce dolaşabildiğı dört bölgeden biri olduğuna inanılmaktadır.

19. yüzyılda geçim sıkıntısı ve avcılık neredeyse bizon türünün Kuzey Amerika'da tamamen ortadan kalkmasına sebep olacaktı. Yürütölen koruma çalışmaları vahşi doğada ve koruma altındaki bizonları belirli sayılara ulaştırmakta başarılı oldu.

Katledilmiřlerdi

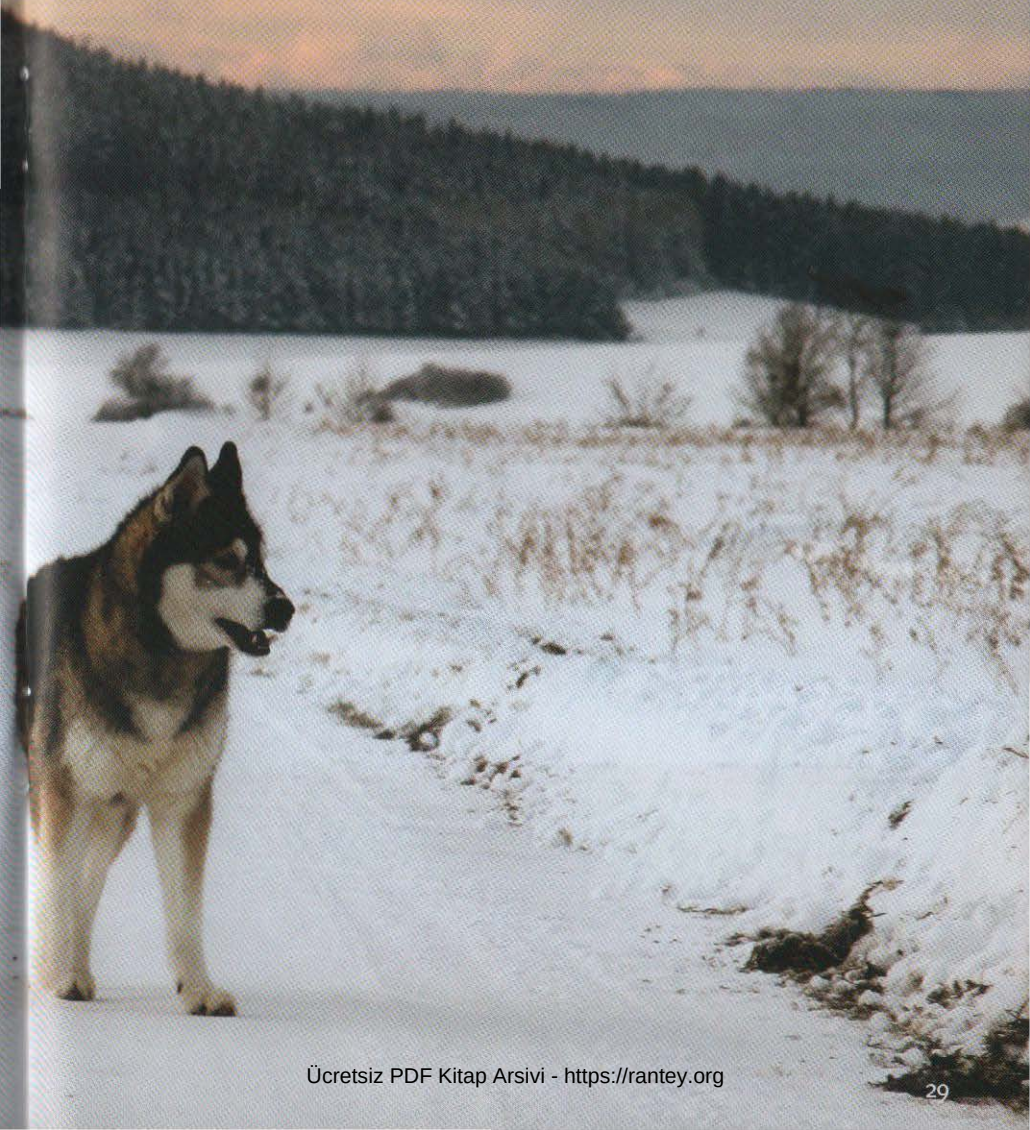
20. yzyıl başlarında sayıları 50'nin altına dūřtūnce yok olmalarından korkularak özel koruma alanlarında barınan 20 kadar bizon bōlgeye getirilerek sayılarının artması saēlandı. Yıllar geētikē artan sayıları umut ışığı olurken, tūr; ēetin geēen kiř mevsimine de yenik dūřerek tekrar tehlikeye girdi. Ayrıca 2008 yılında tartışmalı bir Akdeniz humması hastalıēı da bizonlar iēin adeta kıyım oldu. Daha ōnce de tūberkūloz hastalığının yayılmasını engellemek iēin katledilmişlerdi. Bizonların neslini risk altına sokan tehditlerin başında yaşam alanlarının kaybı ve derileri iēin avlanarak ticari bir geēim kaynaēı olarak gōrūlmūř olmaları geliyor. Bazı salgın hastalıkların ōnūne geēme programları kapsamında sayılarının bilinēli bir şekilde azaltılmış olması da tūrūn risk altına girmesine neden oldu.

KURLAR

Sosyal Yırtıcılar

Canidae familyasının en büyük vahşi üyesi olan kurt türünün bilimsel adı; *Canis lupus*'tur. Bir zamanlar Avrasya ve Kuzey Amerika'da son derece yaygın bir tür olan kurtların sayılarında; yaşam alanlarının tahribatı, şehirleşme, artan insan nüfusu ve yenik düştükleri insan-kurt savaşları nedenleriyle önemli bir düşüş kaydedilmiştir. Kurtlar çekirdek aileler halinde yaşayan, sosyal yırtıcıdır.

Çekirdek aileler üremek için bir araya gelen ve besin ile üreme haklarını ellerinde tutan bir çift kurttan ve yavrularından oluşur. Bu haklar ebeveynlerden öz yavrularına ya da koruma altına aldıkları başka kurtların yavrularına aktarılır.

Eşlerden biri ölmediği takdirde çiftleşen kurtlar yaşamları boyunca bir arada kalırlar. Eşlerden birinin ölmesi halinde ise, derhal yeni bir çift oluşturulur.

Kurtlar bölgelerini, kokularıyla işaretleyerek, saldırarak ve uluyarak diğer sürülerden koruma eğilimi gösterirler.

Kurtlar, kısa bir kovalamanın ardından kolayca avlayabildikleri toynaklılarla beslenirler. Kendi yaşam alanları içinde en tepedeki yırtıcılar olan kurtlar için yine bu alanlardaki tek tehlike insanlar ve kaplanlardır.

Kurtların son derece sık ve kalın kış kürkleri vardır. Bu kürklerinin altında ise kısa bir kürk tabakası bulunur ki bu tabaka uzun koruyucu tüylerle kaplıdır. İlbaharda dökülen bu alt kürk ve koruyucu tüyler; sonbahar döneminde yeniden çıkar.

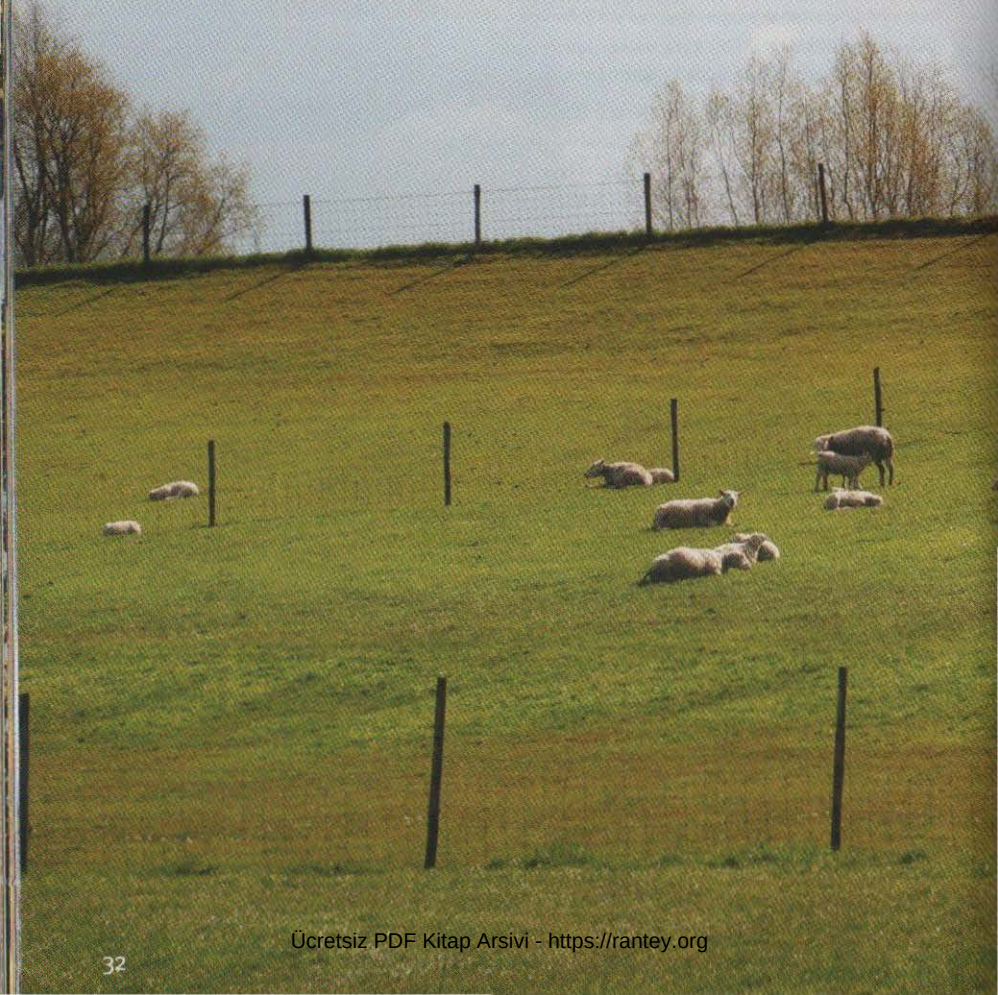
Kurtların kış kürkü soğuşa son derece dayanıklıdır. Kuzey ikliminde yaşayan kurtlar, ağızlarını ve burunlarını arka bacakları arasına alıp yüzlerini kuyruklarıyla örterek -40°C'ye kadar soğukta açık alanlarda kalabilirler.

Genetik Tıkanma

Kurtlar bir zamanlar dünyada en yaygın bulunan memeli türlerindendi. Ancak hızla yayılan kentleşmeye kır kurtları kadar kolay uyum sağlayamadılar. İnsan yerleşimi ve nüfusu arttıkça, kurt türünün nüfusunda düşüş görülmeye başlandı.

Kurt popülasyonunun dağılmasıyla birlikte genetik bir tıkanma yaşayan tür, insanlar tarafından küçük alanlarda alıkonulunca üreme imkanı bulamadı. Çünkü kurtlar uzun mesafeler katederek yaşayan türlerdendir. Ancak yine bu nedenle önemli salgın hastalıkların yayılması açısından da önem taşırlar.

Kurtlar Bilinçli Şekilde Yok Edildi

Kurtların insanlar tarafından avlanması başlıca sebebi, hayvan çiftliklerine saldırmalarıdır. Bu durum, kurtların koruma altına alınması açısından sıkıntı yaratır.

Bir dönem Kanada geyiklerini koruma programı çerçevesinde kurtları, köpekleri ve tarımsal alanlara zarar veren bazı diğer türleri yok etme planları gündeme geldi. Ve yüzlerce kurt Yellowstone'da katledildi. Ulusal Park buna son verene kadar kurt katliamı yıllarca sürdü.

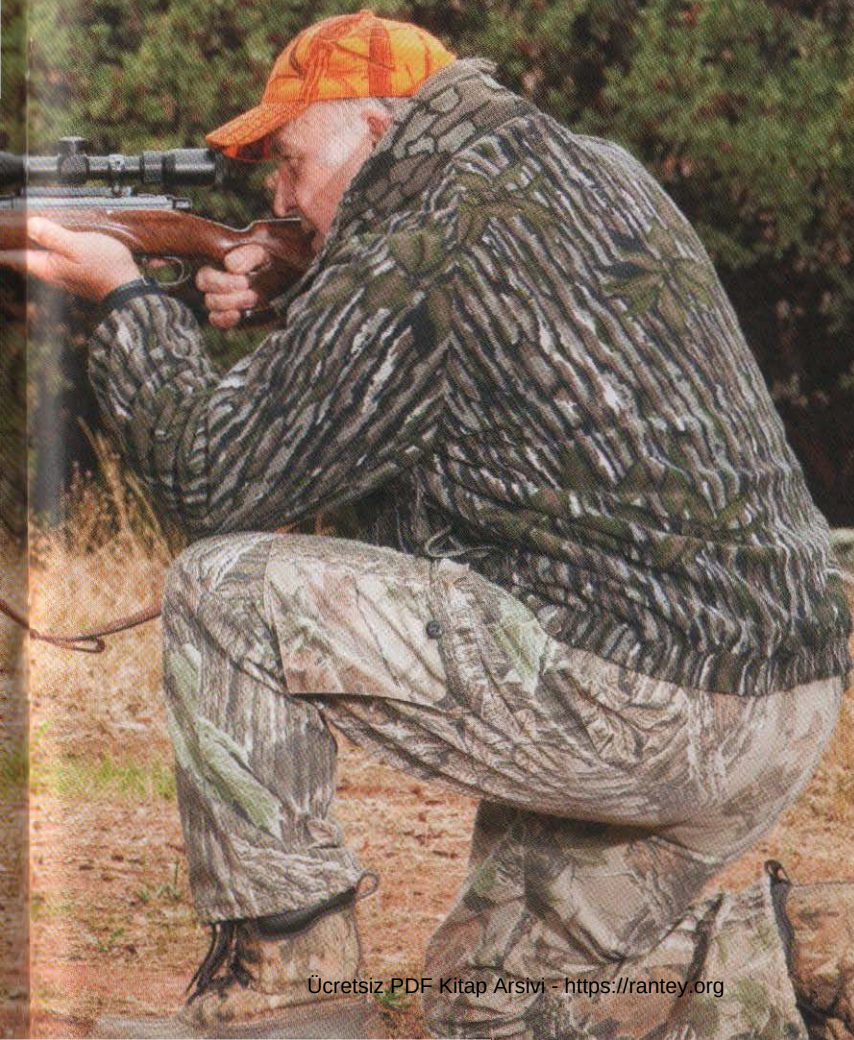
Kurtlarla Savaş

Yeryüzündeki doğal yaşam alanları üçte bir oranında daralan kurtların büyük bölümü, hayvanları yok ettikleri gerekçesiyle hayvancılıkla uğraşan Avrupa, Meksika, Asya ve Amerika'da zehirlenerek katedilmişlerdir.

Kurtlar, 70'lerden bu yana yasal koruma altına alındı ve hayvan çiftliklerine ayrılan arazilerin kullanımı iyileştirilmeye başlandı. Amerika ve Avrupa'nın bazı bölgelerinde kurtarıldıktan sonra iyileştirilip yeniden doğaya salınan kurtlar da nüfuslarının kritik düzeylerden hassas düzeylere çıkmasını sağladı.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, hayvancılıkla uğraşan insanların kurtlarla savaşı devam etmektedir.

BOZ AYILAR

Etobur mu Otobur mu?

Ursus arctos bilimsel adıyla kahverengi ayıların bir alt türü olan boz ayılar, genellikle Kuzey Amerika'nın yüksek bölgelerinde yaşarlar. Somonların yumurtalarını bıraktıkları su birikintileri, göller, nehirler ve kıyılarda yaşamayı tercih eden ve genellikle yalnız yaşayan aktif türlerdir.

Her yıl dişi boz ayılar ağırlığı 500 gr kadar olan bir ile dört arası yavru dünyaya getirir. Her ne kadar etobur türler arasında değerlendirilseler ve etobur sindirim sistemine sahip olsalar da, boz ayılar aslında hem etobur hem de otobur canlılardır. Sığın, keçik, koyun, elk, bizon ve hatta siyah ayılar da dahil büyük memelileri avlamalarıyla bilinirler.

Ekosistemle İlişkileri

Boz ayıların kendi ekosistemleriyle yoğun bir ilişkileri vardır. Etli meyve veren bitkilerle karşılıklı bir ilişkileri bulunur. Boz ayı meyveyi kopardıktan sonra tohumlar filiz verecek şekilde yayılma imkanı bulur. Bu da boz ayıları kendi habitatları içinde önemli bir tozlanma faktörü haline getirmiştir.

Boz ayılar yemek için ağaç kökleri, yer sincapları veya bitki soğanlarını ararken toprağı eşelerler. Bu işlem sadece boz ayıların yiyeceğe ulaşmasını değil, dağ ekosistemi içindeki türlerin zenginleşmesini de sağlar.

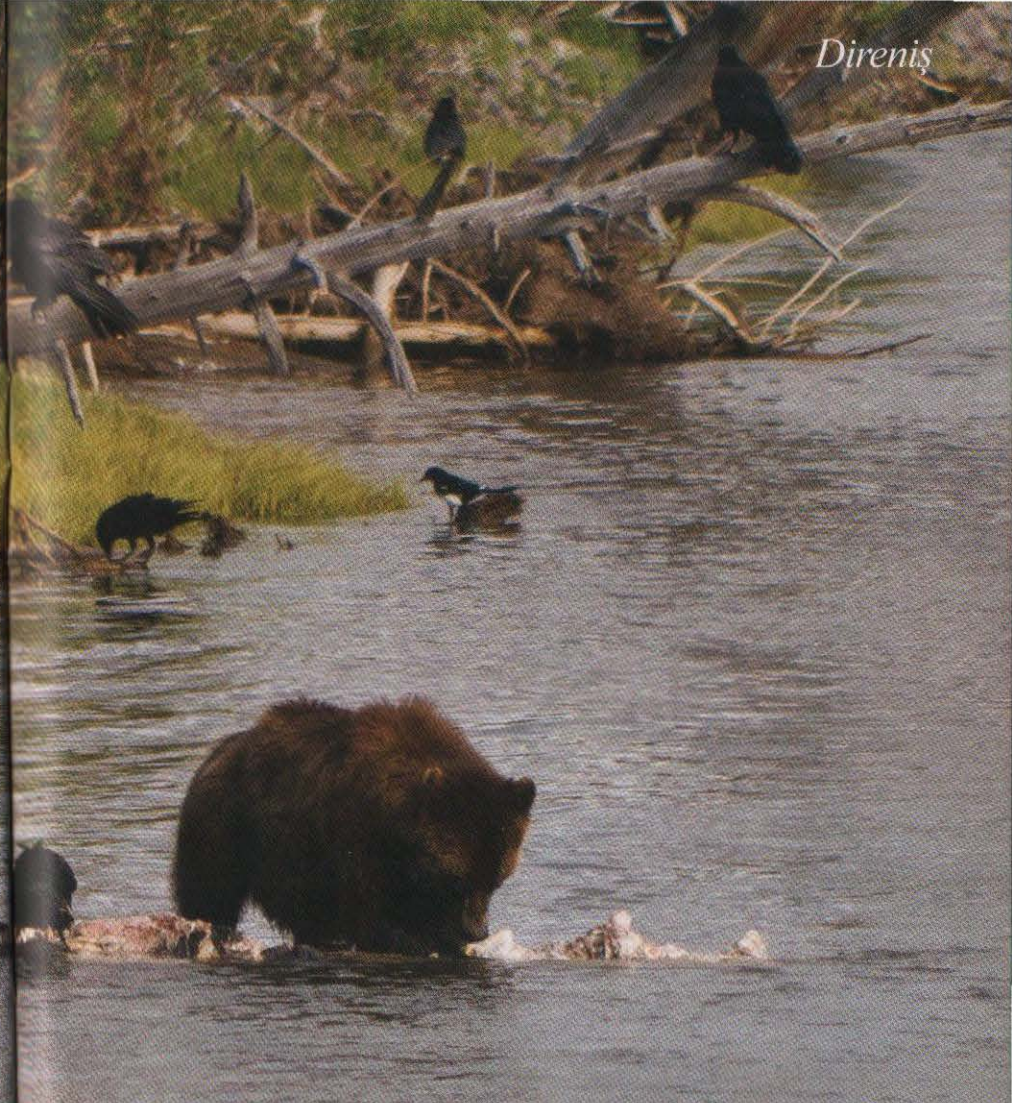
Nitrojen döngüsü boz ayıların yalnızca yemek aramak için toprağı eşelemesiyle değil, somon leşlerini çevre ormanlara taşıma alışkanlığıyla da gerçekleştirilmiş olur.

Boz ayılar direk olarak yırtıcıların nüfusunu da düzenleyici bir faktördür. Besin zinciri içindeki türlerin nüfusunu da kontrol altına alarak aşırı otlanmanın önüne geçmiş olurlar.

Yırtıcılar ve Boz Ayılar

Boz ayıların en çok karşılaştığı yırtıcılar kurtlardır. Bu karşılaşmaların en çarpıcı örneklerini ise Yellowstone Ulusal Parkı'nda görmek mümkündür. Kurtların Yellowstone'da yeniden doğaya salınmasıyla birlikte, pek çok ziyaretçi, temel taşı olarak görülen bu iki tür arasındaki ezeli mücadelenin tekrarına şahit oldu. Boz ayılarla kurtların bu savaşı önemli çalışmaların konusunu oluşturmakla beraber, bir yavruyu korumak ya da genellikle kurtların avladığı bir geyiği paylaşmak için başlar. Boz ayı koku alma yeteneğini kullanarak avlanan hayvanın leşinin yerini tespit eder. Daha sonra ise kurtlarla boz ayılar arasında bir kedi fare oyunu başlar. Boz ayıların diğer yırtıcılarla ilişkisi ise tek taraflıdır. Boz ayılar beslenen yırtıcılara sadece avlarını çalabilmek için yaklaşır.

Büyük Yellowstone ekosisteminde yaklaşık 600 kadar boz ayı yaşamaktadır ve bu nüfusun yarısından fazlası Yellowstone'un içindedir. Boz ayılar nesli tükenme tehlikesi altında türler sınıfına alınmadıysa da, tehdit altındadır. Yerel bölgelerde bulunan ve koruma alanlarının dışına yayılan boz ayıların nüfusları insanlarla karşılaşma olasılıkları daha yüksek olduğu için daha yüksek risk taşımaktadır.

KANADA GEYİKLERİ

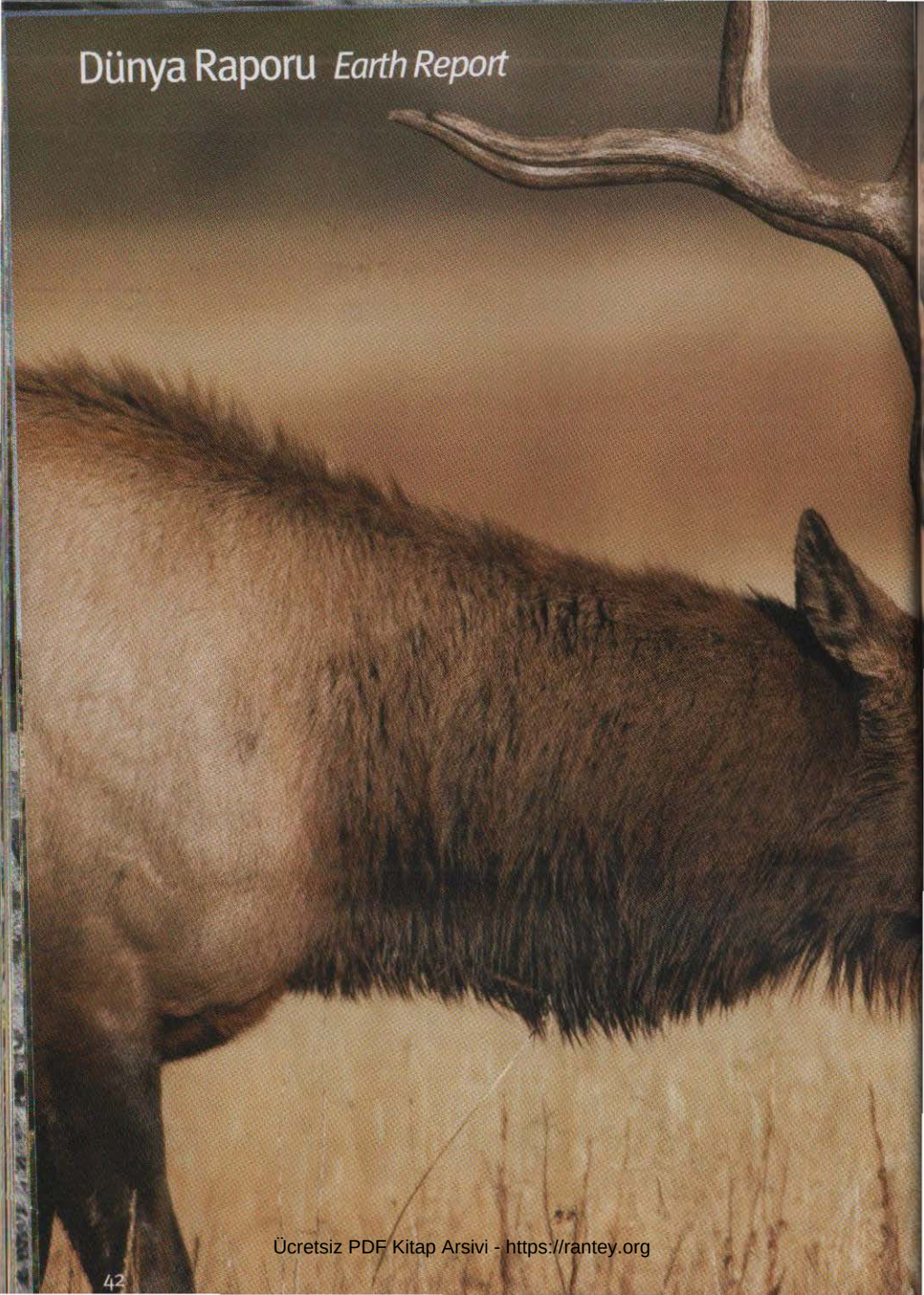
Yerel Türleri Tehdit Edebilirler

"Elk" olarak da bilinen Kanada geyikleri, geyik türleri arasında sığından sonra en büyük geyiktir ve aynı zamanda da Kuzey Amerika ve batı Asya'nın en büyük kara memelileri arasındadır.

Kanada geyiklerinin yaşam alanları, ormanlar ve orman sınırlarıdır. Genellikle otlar, bitkiler, yapraklar ve ağaç kabuklarıyla beslenirler. Yeniden salındıkları ekosistemlerin yerel türlerini mükemmel uyum sağlama yetenekleriyle tehdit edebilirler.

Üreme Dönemleri

Dişi Kanada geeyiklerinin çiftleşme dönemi yalnızca birkaç gün sürer ve genel olarak bir düzine deneme içerir. İki yıllık gebelik döneminin ardından sonbaharda dişi geeyikler genelde bir çok nadir olarak da iki yavru dünyaya getirir. Pek çok geeyik türünde olduğu Kanada geeyiklerinin yavruları da doğduklarında noktalıdır.

Kanada geeyikleri; hayvan çiftliklerine kadar taşıyabilecekleri pek çok bulaşıcı hastalığa karşı hassasiyet gösterirler. Geeyikleri bu bulaşıcı hastalıklardan korumak amacıyla yapılan aşılamlar henüz olumlu bir sonuç vermemiştir.

Avlanan Ruhani Güçler

Bazı kültürlerde Kanada geyikleri ruhani güçler olarak görülür. Asya'nın bazı bölgelerinde ise; antlerleri ve kürkleri geleneksel ilaçlarda kullanılır. Kanada geyikleri yağsız ve tavuğunkinden daha çok protein içeren eti için de avlanmaktadır.

Kahverengi ve boz ayıların yanı sıra kurt, puma ve kırmızı kurdu gibi yırtıcılar Kanada geyiklerini tehdit eden başlıca yırtıcı türleridir.

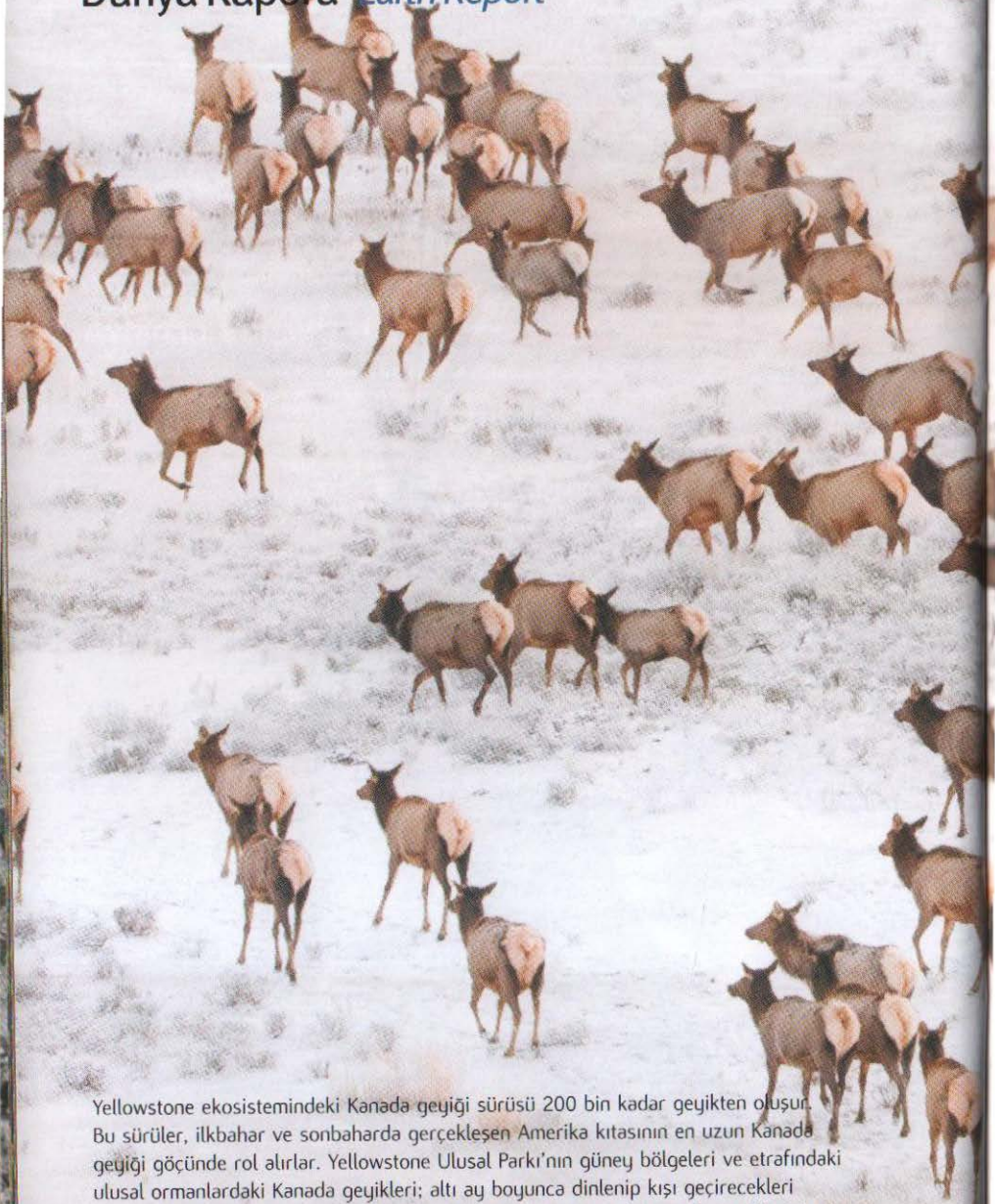
90'ların ortalarında, özellikle kurtlar tarafından avlandıkları için, Yellowstone'un kuzeyindeki sürülerin nüfusunda; fark edilir bir azalma yaşandı.

Ayrıca geyiklerin yırtıcılardan korunup saklanmak için ağaçlıklı alanlara yerleşmeleri de bilim adamlarının onları bulup saymalarını zorlaştırıyordu.

Avlanan geyiklerin antlerleri, çizim yapmakta, mobilya yapımında ve süs eşyaları üretiminde kullanılıyor. Üstelik Kanada geyiklerinin derileri binlerce yıldır Kızılderili çadırlarını kaplamada, ayakkabılarda, giysilerde ve battaniye olarak kullanılmaktadır.

Geyik derisinin modern kullanımları daha dekoratif olsa da, günümüzde geyik derisinden yapılmış ayakkabılara, eldivenlere ya da kemerlere rastlamak olağan dışı bir durum değildir.

Yellowstone ekosistemindeki Kanada geyiği sürüsü 200 bin kadar geeyikten oluşur. Bu sürüler, ilkbahar ve sonbaharda gerçekleşen Amerika kıtasının en uzun Kanada geyiği göçünde rol alırlar. Yellowstone Ulusal Parkı'nın güney bölgeleri ve etrafındaki ulusal ormanlardaki Kanada geeyikleri; altı ay boyunca dinlenip kışı geçirecekleri güneydeki Wyoming'e doğru yola çıkar. Koruma dernekleri de Kanada geeyiklerinin sert kışları rahat geçirmelerini sağlamak ve iyi beslenmelerini sağlamak için çalışırlar.

Tehlikedeki Türler

Nesli tehlikeye giren ve sayıları günden güne azalan türlerle dünyanın geri kalanında da karşılaşmaktayız. Özellikle Avrupa'da, biyolojik çeşitlilik elli yıl öncesine göre çok daha az görünür durumdadır. Durumun daha iyi anlaşılması için her 18 dakikada, bir türün ortadan kalktığı istatistiğini dikkate almak yeterlidir.

Neden İzin Veriyoruz?

Gezegendeki tüm diğér türlerle bir arada yaşayan, hatta kendi hayatının devamı için o türlere bağımlı olan insanoğlunun bu tükeniŖe izin veriyor olmasının ilk nedenlerinden biri, yaşanacak risklerin farkında olmadan devam edilmesi ve bu risklerin tam olarak anlaşılmamasıdır.

Bu yüzyılın sonunda yerkürenin ısısının 3 derece artacağı ya da türlerin yüzde 65'inin ortadan kalkacağı bilgileri tek başlarına risklerin kavranması için yeterli değildir. Dolayısıyla bir şeyin sonuçlarını tam anlamadan, hayal edemeden korkup harekete geçmek imkansız hale gelir.

Daha İyi Yaşama İsteği

Durumun ironik tarafı ise; gezegendeki bu yıkımların ve tükenişlerin insanların daha iyi koşullarda yaşama isteğinden başka bir sebebi olmamasıdır. Yani bu çökücü tablo, olumlu isteklerin bir sonucudur. Daha iyi yaşama isteği, daha kolay bir hayat hayali, daha iyi koşullarda bir yaşam.... Temelde, insanoğlu kötü bir şey yapmak istememiştir.

Ve hemen şimdi harekete geçmek gerekmektedir çünkü doğa, bu gecikmeye her zaman tepki gösterir. Bu durum, adeta Titanik'te olmaya benzemektedir. Aysberg görünmediği zaman şarkı söylenir ama görüldüğünde bu artık hiçbir şeye yaramayacaktır.

Son elli yıl içinde dünya üzerindeki 30 ülke ormanlarını yitirdi. Su döngüleri ve iklimleri alt üst oldu. Yerel halk, ağaçlar ve hayvanların hepsi bu durumun kurbanları haline gelmiştir. Bilim adamları ve hayallerini gezegenin çeşitli bölgelerini yıkımlardan ve tükenişlerden korumaya adanmış insanlara göre; hala davranış değişikliği yapılabilir ve başka gelişme modelleri bulunabilir.

50 MİLYON YAŞINDAKİ AMAZONLAR

Yeryüzünün en geniş alanına yayılan ve en büyük faunaya sahip Amazon Ormanları; dünyanın ekolojik dengesini altüst edecek şekilde tamamen yok olma tehlikesiyle karşı karşıya.

Dokuz Uluslu Yağmur Ormanları

Balta girmemiş Amazon ya da Amazonya olarak da adlandırılan Amazon Yağmur Ormanları; Güney Amerika Amazon havzasının tamamına yakınına kaplayan, geniş yapraklı ve nemli bir orman türüdür. Amazon havzasının beş buçuk milyon km²'si Amazon ormanlarıyla örtülüdür. Bu bölge dokuz ulusa aittir.

Yağmur ormanlarının yüzde 60'lık ve en büyük bölümü Brezilya'da yer alırken, yaklaşık yüzde 13'ünü barındıran Peru ikinci sıradadır. Tüm gezegende geriye kalan yağmur ormanlarının yarısından çoğunu simgeleyen Amazonlar dünyanın en geniş ve tür çeşitliliği en fazla ormanları olma özelliğini de taşır. 2008 yılında da "Dünyanın Yeni 7 Harikası"ndan biri olmaya aday gösterilmiştir.

Eşsiz Biyoçeşitlilik

Nemli tropikal ormanlar tür bakımından en zengin biyomlardır. Yeni Dünya olarak da adlandırılan Amerika'daki tropikal ormanlar ise Afrika ve Asya tropikal ormanlarından daha çok türe ev sahipliği yapmaktadır. Amazon yağmur ormanları, Yeni Dünya'nın en geniş bölgeye yayılmış tropikal ormanları olarak, eşsiz bir biyoçeşitliliğe sahiptir. Bu yeryüzünde yaşayan bitki ve hayvan türlerinin en geniş koleksiyonunu barındırdığı anlamına gelir.

Amazonlar iki buçuk milyon böcek türünün yaşam alanı olduğu gibi, binlerce bitkinin yetiştiği muazzam bir ekosistem içerir. Amazonlar'da bugüne kadar 40 binin üzerinde bitki türü tespit edilmiştir. Ayrıca 2 bin kadar kuş ve memeli türünün yanı sıra, 3 bin balık türü, 400'ün üzerinde memeli ve çift yaşamlı türler ve 400'e yakın sürüngen türü bölgenin bilimsel olarak sınıflandırılmış türleridir.

Tüm dünyadaki kuşların beşte biri Amazon yağmur ormanlarında yaşamaktadır. Bilim adamları Amazonlar'ın sadece Brezilya'ya ait bölümünde 100 binin üzerinde omurgasız türü tespit etmiştir.

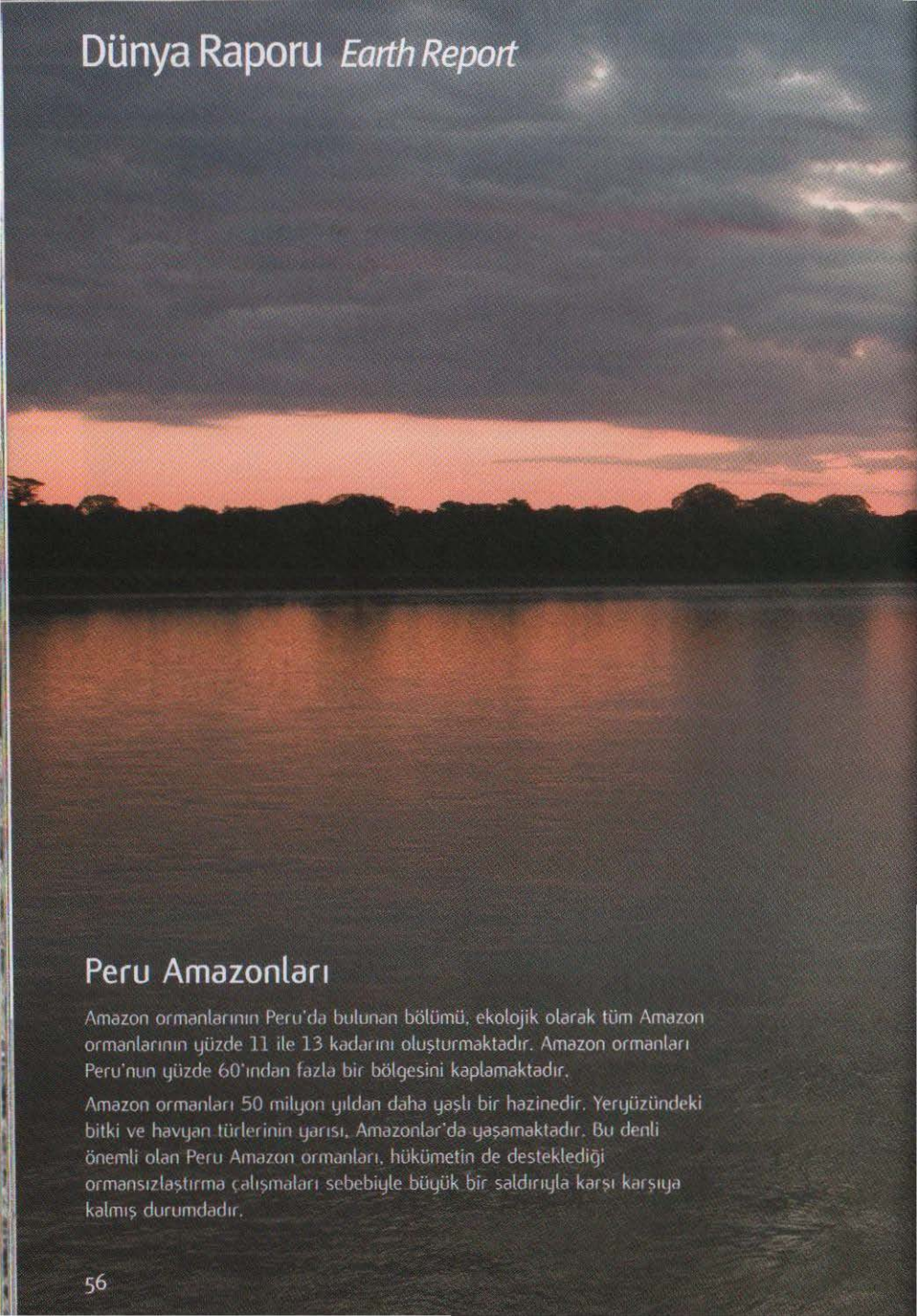
Tartifılan Tehditler

Çevrebilimciler, son yıllarda Amazonlar'ın barındırdığı eşsiz biyoçeşitliliğin risk altında olmasından endişe duyuyor. Ormanların yok edilmesi ve küresel ısınmayı hızlandıran karbon gazının tarımsal faaliyetlerle salınımı tehditlerin başında geliyor.

Sera gazı etkileri ve iklim değışikliklerinin gelecekte yaratacağı etkiler üzerine yapılan araştırmalar; Amazon yağmur ormanlarının, azalan yağmur miktarları ve artan sıcaklıklarla yüz yıl içinde tamamen yok olabileceğini göstermiştir. Ormansızlaştırmayla şimdiden tehdit ettiğimiz yağmur ormanlarının küresel ısınmanın da etkisiyle öngörüldüğü gibi yüz yıl dayanıp dayanamayacağı ise henüz kesinleşmedi.

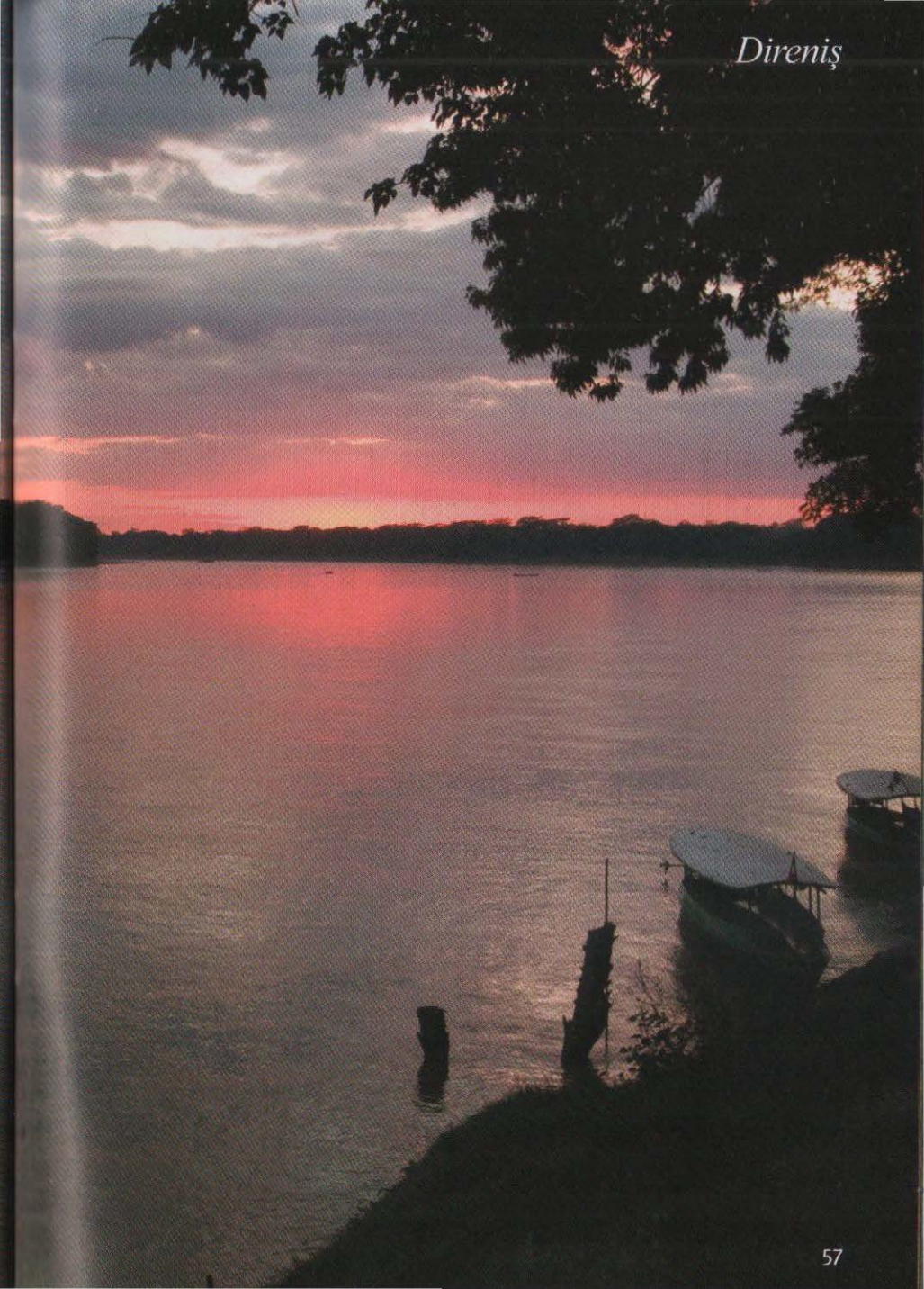
Tukan kuşu

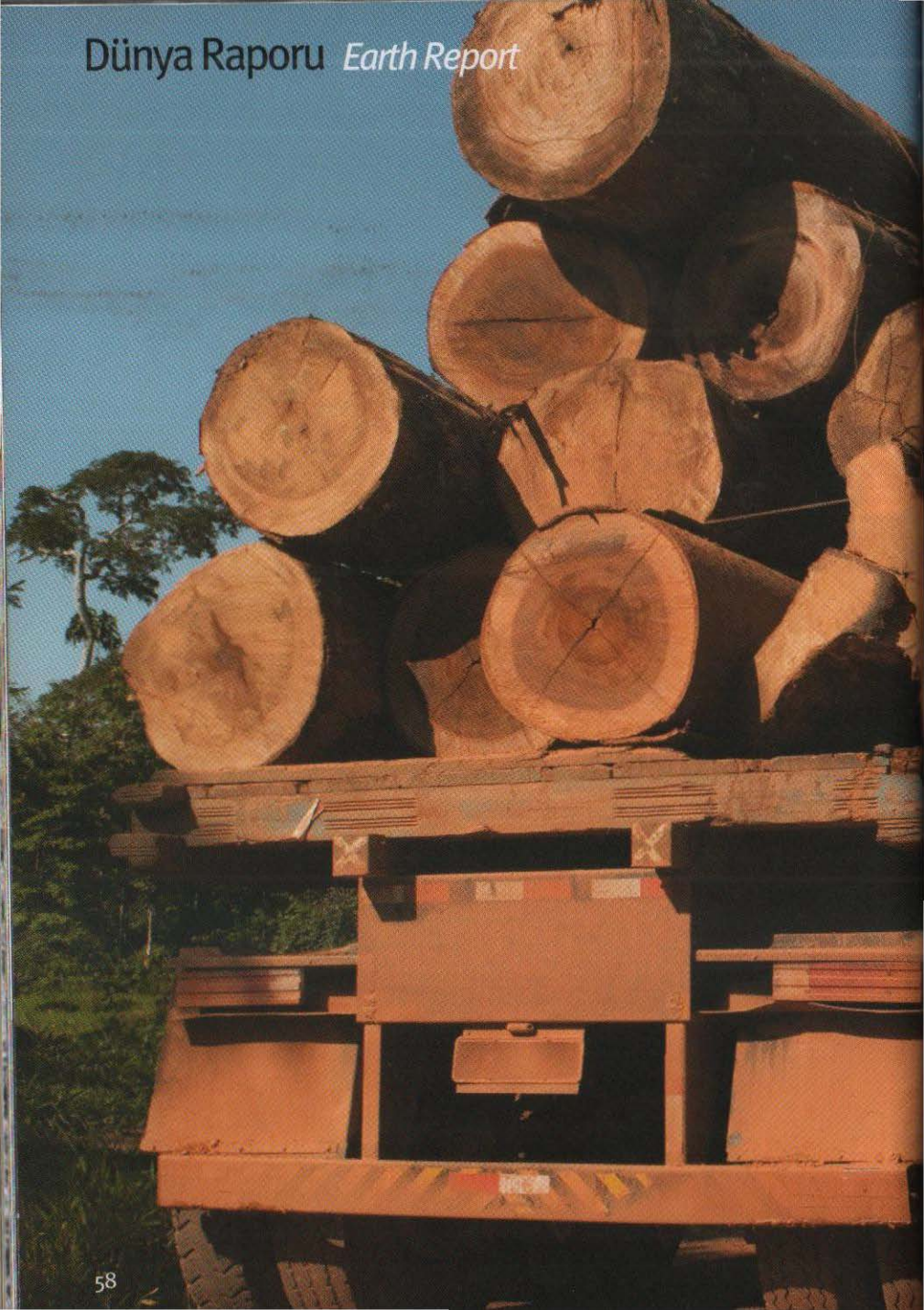

Peru Amazonları

Amazon ormanlarının Peru'da bulunan bölümü, ekolojik olarak tüm Amazon ormanlarının yüzde 11 ile 13 kadarını oluşturmaktadır. Amazon ormanları Peru'nun yüzde 60'ından fazla bir bölgesini kaplamaktadır.

Amazon ormanları 50 milyon yıldan daha yaşlı bir hazinedir. Yeryüzündeki bitki ve hayvan türlerinin yarısı, Amazonlar'da yaşamaktadır. Bu denli önemli olan Peru Amazon ormanları, hükümetin de desteklediği ormansızlaştırma çalışmaları sebebiyle büyük bir saldırıyla karşı karşıya kalmış durumdadır.

Toprak da Yok Oluyor

Bu tropik ormandan elde edilen değerli maun, sedir ve akasyalar Amerika, Avrupa ve Fransa'ya gönderiliyor. Bazıları sandalye, masa, mutfak tezgahı olarak bizlere sunuluyor. Ancak daha önemli bir sonuç var; Biyolojik eřitilięin tehlikeye girmesi.

Peru Amazonları'ndaki ormansızlaştırma ile toprak da yok edilmiş olmaktadır. Nehirler, bitkiler, hayvanlar kirlenecek. Maun bir salon takımı, ya da yabandomuzu derisinden eldivenler kimi koleksiyonlar için değerli olabilir ama yüz binlerce nadir bitki türü aslında yok edilmiş olacak.

Koruma Altında

Peru Amazonları'nda olduğu gibi Amazonlar barındırdıkları sakinlerle birlikte ormansızlaştırmayla yok edilmeye devam edilirse, yerel halkla birlikte yağmur ormanları dernekleri de kaybolacak ve Urarina'da olduğu gibi insanlar sahip oldukları bu kültürel ve ekosistem hazinesini korumak için mücadeleye veremeyeceklerdir.

2000'li yılların başından itibaren Amazon yağmur ormanlarının korunmaya alınan arazileri üç katına kadar genişletildi ve ormansızlaştırma da yüzde 60 oranında azaltıldı.

Büyük Kuraklık

Amazon ormanları 2005 yılında son yüzyılın en büyük kuraklığını yaşadı. Kuraklığın ardından yapılan incelemeler, Amazonlar'ın bu ölçüdeki kuraklığa ancak üç yıl dayanabileceğini gösterdi.

Bilim adamları kuraklığın sebebi olarak Amazonlar'ı kaçınılmaz bir yok oluşa iten ormansızlaştırmayı ve ormansızlaştırma sonrası gerçekleşen yerel iklim değişikliğini gösterirken, savana ya da çöle dönüşme sınırında gezen bu ormanların yok oluşunun tüm dünya iklimini etkileyecek felaket derecesinde sonuçlar doğurabileceğinin altını çiziyorlar.

Amazonlar ve barındırdığı canlı türleri bir insanlık mirasıdır ve yok olma sürecine girmiştir. Sorunu iyice anlamak, detaylarına vakıf olmak ve derhal harekete geçmek gerekmektedir.

Örümcek Maymunları

Bilimsel adı Atelidae olan Örümcek Maymunları; Peru'daki Amazon ormanlarının hızla yok edilmesinin ilk kurbanlarıdır. Yeni Dünya primatlarından olan bu maymunların özellikle yavruları tehdit altındadır.

Toplam 25 tür barındıran örümcek maymunları familyasında 5 cins vardır. Bu cinslerden yünlü maymun ve örümcek maymunu Peru Amazonları'nın barındırdığı en önemli türlerdendir. Genellikle Orta ve Güney Amerika'da bulunan bu maymunlar ağaçta yaşarlar ve nadiren yere inerler. Dalların arasında dört ayak üzerinde yürüyerek ya da daldan dala kollarıyla tutunup, sallandıktan sonra atlayarak ilerler.

Seyrek Üreme

Örümcek maymunlarının en dikkat çekici özelliği; çok seyrek üremeleridir. İki yılda bir, 6-8 ay süren gebelikten sonra yalnızca tek bir yavru dünyaya gelir. Yavrunun bakımı neredeyse tamamen dişinin görevidir. Yavru, bir iki yıl içinde sütten kesilir ve 4-7 yıl içinde yetişkin olur. Örümcek maymunları insanların himayesinde 20-30 yıl yaşamaktadır.

Amazonlar'da tehdit altındaki bu maymunları anlamak için, dünyadaki en önemli maymun uzmanlarından bazıları bölgeye gelmiştir. Bu küçük hayvanların doğal yaşam alanlarına tekrar uyumlu hale getirilmesinin yolları araştırılmaktadır.

Örümcek ve yünlü maymunlar da dahil, Peru maymunları kaybolmakta olan bir türün son kalıntılarıdır. Bölgedeki gönüllüler kaçak avcılar tarafından anne babaları öldürülen maymunların yavrularını topluyor. Bu yavru maymunlar evcil hayvan gibi satılıyorlar. Kimileri de onlara vahşî yaşamı tekrar öğretiyor.

Yavrular Doğaya Hazır Değil

Yaşam alanları tahrip edilen, ebeveynleri kaçak avcılar tarafından öldürülen bu küçük maymunların yeniden kendilerine güvenlerini kazanmaları gerekmektedir. Kendi tür özelliklerini geri kazanmaları için ise zaman gerekmektedir.

Doğal yaşamına geri salınmak üzere kurtarılan yavruardan bazıları ağaca tırmanmayı dahi başaramaz durumdadır. Kimi ise o kadar küçükken yakalanmış ki; hangi bitkinin zararlı, hangi bitkinin yararlı olduğunu öğrenecek zamanları olmamıştır. Uygun davranışları öğrenme zamanları olmadıkları için doğaya bu halleriyle salınırlarsa zehirlenme riskleri de vardır.

Maymunları korumanın, onları himaye altına almaktan, yeniden rehabilite ettikten sonra da tekrar doğal ortamlarına bırakmaktan başka yolu bulunamadı. Ancak onları doğal ortamlarına bırakma aşamasına gelmek için epey bir zaman geçmesi gerekiyor.

Haftada bir bölgede yaşayanlar için Yurimaguas pazarı kurulmaktadır. Amazon'un tam ortasındaki bu pazarda özellikle vahşi hayvanlar bile bulunabiliyor. Pazarda rengarenk meyve, sebzenin ortasında kaçak avcılar tarafından öldürülmüş maymunların da olması korkunç bir gerçektir. Böyle giderse koruma altındaki bu maymun türleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacak.

Yerli Halk Nasıl Etkileniyor?

Ağaçları keserek, yeni tarım alanları açmak doğrudan doğruya hayvan türlerini yok ederken yerli halkı da yok etmektedir. Bölge, her şeyden önce Amazon, yerlilerin toprağıdır. Aquajunaslar 15 yıldır binlerce çiftçinin bölgeye gelişine şahit olmaktadır. Bir pirinç parseli, tarihlerinin bir parçasının kaybolması demektir. Oysa hükümet yerlilerin topraklarını çiftçilere vermiş durumda.

Peru Amazonları'nın çevresinde yaşayan yerli halk, çaresiz görünmektedir. Çünkü insanların sadece yüzde 10'ı bir işte çalışmaktadır. Geri kalan yüzde doksanı işe iş arıyor. Ve para kazanmaları için kuşları, maymunları öldürmeleri söyleniyor.

Çok değil, sadece 30 yıl önce bu bölge olağanüstü faunası ve bitki örtüsü olan yeşil bir perdeydi. Bugün ise Amazon'un yeşil tabakasını parça parça bölen otlaklardır. Giderek artan nüfusu beslemek için kahve ve pirinç üretimine hektarlarca tarla ayrılmıştır.

Dünya Raporu *Earth Report*

Hükümet tarafından desteklenen köylüler, yerliler tarafından korunan bir bölge olan yolla nehir arasında kalan topraklara yerleştirildiler. Yerlilere göre, "ortakçılar" gelmeden önce nehir berraktı. Aquajunaslar suyu doğrudan kaynağından içmekteydi. Ama ortakçılar çiftçilik yapıyor, domuz, inek gibi hayvanlar yetiştiriyorlar ve nehir suyu kirlendiği için yerliler artık suyu nehirden içemiyor.

Ormanın gerçek hafızası olan yerliler, ağaç ve bitkileri aynı zamanda hastalıkların tedavisinde ilaç olarak da kullanıyorlardı. Yerliler hükümetten arazi alamıyor, ortakçılar yerlilerin geçişine izin vermiyor ve yerlilerin içme suyu da yok. Sonuç ise çok doğal: Yerlilerle onların "ortakçı" dediği köylüler arasında bir savaş! Yerliler, başka bir çözüm bulunmadığı takdirde köylüleri öldürüp ortadan kaldırmaya kararlı görünüyor. Tek istedikleri ise bu topraklarda özgürce yaşamak. Köylülerle beraber dahi olsa...

